आ.व. २०७५।०७६ का लागि वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धन बोर्डको स्वीकृत नीति, योजना तथा कार्यक्रमबारे संक्षिप्त जानकारी

नेपालको संविधान, २०७२ को धारा ३३ ले प्रत्येक नागरिकलाई रोजगारीको छनौट गर्न पाउने हक प्रदान गरेको छ भने धारा ५१ (राज्यका नीतिहरु) को खण्ड (झ) श्रम तथा रोजगार नीति अन्तर्गत बुँदा नम्बर (५) मा वैदेशिक रोजगारलाई शोषणमुक्त, सुरक्षित र व्यवस्थित गर्न तथा श्रमिकको रोजगारी र अधिकारको प्रत्याभूति गर्न यस क्षेत्रको नियमन र व्यवस्थापन गर्ने, तथा बुँदा नम्बर (६) मा वैदेशिक रोजगारीबाट आर्जन भएको पूँजी, सीप, प्रविधि र अनुभवलाई स्वदेशमा उत्पादनमूलक क्षेत्रमा लगाउन प्रोत्साहन गर्ने संवैधानिक व्यवस्था गरिएको छ।

चौधौं योजनाले एकातर्फ दक्ष, सीपयुक्त र उत्पादनमूलक मानव संशाधनको विकासद्वारा पर्याप्त रोजगारी एवं स्वरोजगारको सृजना गर्ने सोच सहित मुलुकभित्रै ४ लाख रोजगारीको सृजना गर्ने लक्ष्य राखेको देखिन्छ भने अर्कोतर्फ बैदेशिक रोजगारलाई सुरक्षित, मर्यादित, भरपर्दो र प्रतिफलयूक्त बनाउने र प्राप्त विप्रेषणलाई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा परिचालन गर्ने रणनीति लिएको छ। यस्तैगरी बैदेशिक रोजगारमा महिलाको सरोकार, अन्तर्राष्ट्रिय श्रम बजारलाई कामदार मैत्री बनाउन जनशक्तिको विकास, द्विपक्षीय श्रम संझौता र विप्रेषणलाई औपचारिक माध्यमबाट भित्र्याई उत्पादनमूलक क्षेत्रमा प्रयोग गर्ने कार्यनीति अवलम्बन गरिने कुरा उल्लेख गरिएको छ।

आ.ब. २०७५/०७६ को नीति, कार्यक्रम र बजेट व्यवस्थामा स्वदेशमा रोजगारीका पर्याप्त अवसर तथा छनौट उपलव्ध नभएसम्म बैदेशिक रोजगारलाई अल्पकालिन रणनीतिको रुपमा लिईएको छ भने अन्तर-सरकारी संझौता गरी न्यूनतम सीप सिकेर मात्र बैदेशिक रोजगारीमा जान पाउने व्यवस्था गरिने, प्रत्येक प्रदेशमा बैदेशिक रोजगार सेवा कार्यालय स्थापना गरी श्रम स्वीकृति सेवालाई सहज तुल्याउने, विदेशबाट फर्केका युवाहरुको सीप प्रमाणीकरण गरी त्यस्ता युवाहरुलाई सम्बन्धित व्यवसाय सञ्चालन गर्न परियोजनामा आधारित ऋण (१० लाखसम्म) उपलव्ध गराउने, विप्रेषण आय बैकिङ्ग प्रणालीबाट भित्र्याई त्यस्तो रकम उत्पादनमूलक लघु तथा साना उद्योग, पर्यटन, कृषि व्यवसाय र रोजगारमूलक सेवा क्षेत्रमा लगानी गर्न प्रोत्साहित गर्ने, बैदेशिक रोजगारबाट फर्केका युवाहरुलाई अर्गानिक खेती र कृषि व्यवसायमा आकर्षित गर्ने महत्वपूर्ण कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा ल्याईने उल्लेख गरिएको छ।

स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ११ (थ) बेरोजगारको तथ्याङ्क सङ्कलन अन्तर्गत बुँदा नम्बर(४) मा सुरक्षित बैदेशिक रोजगारी र वैदेशिक रोजगारीमा रहेको श्रम शक्तिको सूचना तथा तथ्याङ्कको सङ्कलन तथा व्यवस्थापन, (५) रोजगार सूचना केन्द्रको व्यवस्थापन तथा सञ्चालन,(६) वैदेशिक रोजगारीमा जाने श्रम शक्तिको लागि वित्तीय साक्षरता र सीपमूलक तालीमको सञ्चालन, (७) वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका व्यक्तिहरूको सामाजिक पुनर्एकीकरण र (८) वैदेशिक रोजगारीबाट प्राप्त ज्ञान, सीप र उद्यमशीलताको उपयोग गर्ने कार्यनीति उल्लेख गरिएका छन्।

वैदेशिक रोजगार व्यवसायलाई प्रवर्द्धन गर्दै सो व्यवसायलाई सुरक्षित,व्यवस्थित र मर्यादित बनाउन तथा वैदेशिक रोजगारमा जाने कामदार र वैदेशिक रोजगार व्यवसायीको हक हितको संरक्षण गर्ने प्रस्तावना राखी वैदेशिक रोजगार ऐन,२०६४ को तर्जुमा गरी कार्यान्वयन भइरहेको छ। उक्त ऐनको दफा(३८) अनुसार माननीय श्रम, रोजगार तथा सामाजिक सुरक्षा मन्त्रीज्यूको अध्यक्षतामा वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धन बोर्डको गठन गरिएको र सोही ऐनको दफा (३९) मा वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धन बोर्डको काम,कर्तव्य र अधिकारको व्यवस्था गरिएको छ। यसैगरी मिति २०७४।०४।१६ गते नेपाल सरकारले वैदेशिक रोजगार नियमावली, २०६४ को तेस्रोपटक संशोधन गरेको छ। यसले वैदेशिक रोजगारका क्षेत्रमा रहेका अष्पष्टताहरुलाई थप प्रष्ट्याइ वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धन बोर्डको भूमिकालाई थप सशक्त बनाएको छ।

यसरी माथि उल्लेखित नेपालको संविधान, चौधौं योजना, नीति तथा कार्यक्रम, स्थानीय सरकार संचालन ऐन र वैदेशिक रोजगार ऐन तथा नियमावलीले निर्दिष्ट गरेका काम कर्तव्य तथा भूमिकाहरुका आधारमा औपचारिक माध्यमबाट वैदेशिक रोजगारीमा गएका तथा जान चाहने नेपाली कामदारहरुको सर्वोपरी हितलाई केन्द्रविन्दुमा राखी आ. व. २०७५।७६ का लागि देहाय अनुसार वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धन बोर्डको वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम तर्जुमा गरिएको छ ।

उद्देश्य

क) वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धन बोर्डको पुन:संरचना गर्ने र यसबाट प्रदान गरिने सेवाहरु प्रदेश तथा स्थानीय तहसम्म विस्तार गर्न आवश्यक पहल गर्ने ।

ख) वैदेशिक रोजगारीलाईसुरक्षित, व्यवस्थित र लाभदायी बनाउन आवश्यक अध्ययन, अनुसन्धान गर्ने ।

ग) दक्ष र सीपयुक्त जनशक्ति तयार गरी वैदेशिक रोजगारीमा पठाउने कार्यलाई उपलब्धीमूलक हुने गरी कार्यान्वयन गर्ने ।

घ) वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका जनशक्तिको सीप तथा विप्रेषणलाई राष्ट्रको आर्थिक विकासमा टेवा पुग्ने तथा आन्तरिक रोजगारीको श्रृजना हुने गरी लगानी गर्न सहजीकरण गर्ने ।

ङ) वैदेशिक रोजगारमा जाने जनशक्तिका साथै यस क्षेत्रसँग प्रत्यक्ष रुपमा संलग्न सबै पक्षको क्षमता अभिवृद्धि गरी थप जिम्मेवार बनाउने ।

नीति

क) वैदेशिक रोजगार प्रवर्द्धन बोर्डको पुन:संरचनाका लागि आवश्यक पहल गर्ने,संघीय संरचना अनुरुप बोर्डबाट प्रदान गरिने सेवाहरुलाई प्रदेश तथा स्थानीय तहसम्म विस्तार गर्ने र वैदेशिक रोजगारीमा गएका तथा जान चाहने व्यक्ति तथा तिनका परिवारको सर्वोपरी हित अभिवृद्धिका लागि कल्याणकारी कोषको प्रयोग गरिनेछ ।

ख) वैदेशिक रोजगारमा संलग्न तथा फर्केका कामदार र तिनका परिवारको हित प्रवर्द्धनसम्बन्धी विशेष कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

ग) वैदेशिक रोजगारीको क्रममा फौजदारी अभियोगमा जेल सजाय पाएका कामदारको कानुनी प्रतिरक्षा गर्न, दूर्घटना तथा अन्य कारण गम्भिर प्रकृतिका रोग लागी अस्पतालमै बस्नुपरेका विरामीहरु र अलपत्र अवस्थामा रहेका नेपाली कामदारहरुको शव नेपाल झिकाउन विशेष पहल गरिनेछ । यसका लागि कर्पोरेट सोसल रेस्पोन्सिविलिटी (सि.एस.आर.) अवधारणा अन्तर्गत छुट्टै स्रोत सहितकोकार्यक्रम संचालनका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ ।

घ) विदेशस्थित नेपाली नियोगहरुको क्षमता अभिवृद्धि तथा तथा सुरक्षित गृहको स्तरोन्नतिका लागि सहयोग तथा सहकार्यका साथै दुई पक्षीय सन्धी/सम्झौताका लागि आवश्यकता बमोजिम समन्वय तथा सहयोगलाई थप प्रभावकारी बनाईनेछ ।

ङ) त्रिभुवन विश्वविद्यालय लगायत अन्य विश्वविद्यालयसँग सहकार्य गरी वैदेशिक रोजगारले नेपाली समाजको आर्थिक, सामाजिक तथा राजनीतिक तहमा पारेका विविध प्रभावहरु तथा सामाजिक सवालहरुबारे तथ्यांकमूलक तथा प्राज्ञिक अध्ययन एवं अनुसन्धान कार्य अगाडि बढाईने छ ।

च) बोर्डबाट विगतका वर्षहरुमा आयोजित सीपमूलक तालिम कार्यक्रमको प्रभावकारिता मूल्यांकन र विश्लेषणका आधारमा सीप तालिमको पुनरावलोकन सहित नतिजामुखी सीप तालिम कार्यक्रमको प्याकेज तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

छ) वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी नीति, २०६८ लगायत सम्बन्धित ऐन, नियमावली, निर्देशिका तथा कार्यविधिहरुको समय सापेक्ष पुनरावलोकन र कामदार मैत्री हुने गरी संशाोधन/परिमार्जन गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

ज) वैदेशिक रोजगारबाट फर्केका नेपाली कामदारहरुको पारिवारिक पुनर्मिलन तथा सामाजिक पुनर्एकीकरणका लागि राष्ट्रिय पुनर्एकीकरण कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

झ) वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी सूचना तथा परामर्शलगायतका सेवाहरु प्रदान गर्न आप्रवासन स्रोत केन्द्र थप जिल्लाहरुमा विस्तार गरी सञ्चालनमा ल्याईनेछ ।

ञ) वैदेशिक रोजगारको क्षेत्रमा संलग्न निजी क्षेत्रको क्षमता अभिवृद्धिका लागि आवश्यक कार्यक्रम तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

ट) सुरक्षित वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी सूचना प्रवाह तथा कामदार सहायताका लागि आधुनिक सूचना तथा प्रविधिलाई उच्चतम् प्रयोगमा ल्याईनेछ ।

ठ) वैदेशिक रोजगारीमा जाने कामदारहरु सहित यस क्षेत्रमा सँलग्न मुख्य सरोकारवालाहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरी थप जिम्मेवारी बनाईनेछ ।

ड) सुरक्षित वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी जनचेतनामूलक श्रव्य, दृष्य, तथा पाठ्य सामग्रीहरुको निर्माण/प्रकाशन गरी व्यापकरुपमा प्रशारण/वितरण गरिनेछ ।

नीति कार्यान्वयनका लागि प्रस्तावित केही महत्वपूर्ण कार्यक्रमहरु

ज्ञ	• मृतक कामदारका परिवारलाई आर्थिक सहायता, • अंगभंग वा गम्भीर विरामी भएका कामदारलाई तथा अशक्तता निर्धारण गरी दिइने आर्थिक सहायता, • कामदारका परिवारको स्वास्थ्य उपचार खर्च • वैदेशिक रोजगार (तेस्रो संशोधन नियमावली), २०७५ को नियम (२८) को उपनियम (६) बमोजिम प्रदान गरिने आर्थिक सहायता (रु. १० हजार) • विद्यालयस्तरमा छात्रवृत्ति सञ्चालन
द्द	त्रि.अ.वि.मा प्रतिक्षालय सहितको मृतक कामदारको शव राख्ने कक्ष तथा वैदेशिक रोजगार सहायता कक्षको मर्मत तथा सञ्चालन
घ	विदेशमा अलपत्र परेका शव झिकाउने
द्ध	विदेशमा अलपत्र परेका कामदारको उद्धार
छ	मापदण्ड/निर्देशिका वमोजिम मृतक, अंगभंग तथा गम्भीर विरामी भएका कामदारको क्ध्भ्परीक्षा उत्तीर्ण गरेका परिवार/सन्ततीलाई मापदण्ड बमोजिम सि.टि.इ.भि.टि. बाट सञ्चालन हुने प्राविधिक विषयको उच्च शिक्षा छात्रवृत्ति कार्यक्रम
ट	कामदारको शव निजको घर ठेगानासम्म पुऱ्याउने
ठ	वैदेशिक रोजगारीमा जान छनौट भएका महिलाले अभिमुखिकरण तालिम लिँदा तिरेको रकम सोधभर्ना
ड	वैदेशिक रोजगारीबाट मानसिक तथा शारीरिक हिंसाबाट पीडित भै फर्केका कामदारहरुका लागि सेफ हाउस (सुरक्षीत गृह) सञ्चालन कार्यक्रम
ढ	बोर्डको पुनर्संरचना गरी प्रदेश तहमा श्रम तथा रोजगार कार्यालयभित्रै रहने गरी बोर्डको सम्पर्क इकाई स्थापना र संचालन
ज्ञण	मनोसामाजिक परामर्श कार्यक्रम
ज्ञज्ञ	वित्तीय साक्षरता कार्यक्रम
ज्ञद्द	गन्तव्य मुलुकमा अनलाईन रेडियोको परीक्षण प्रशारण कार्यक्रम
ज्ञघ	कामदारको सीप परीक्षण कार्यक्रम
ज्ञद्ध	एच.आई.भी. तथा यौनजन्य स्वास्थ्य परीक्षण कार्यक्रम
ज्ञछ	कल सेन्टरको स्थापना र संचालन
ज्ञट	वैदेशिक रोजगारबाट फर्केकाहरुका लागि सहयोग केन्द्र संचालन
ज्ञठ	नेपाली कामदारको कानुनी प्रतिरक्षा, गम्भिर प्रकृतिका विरामीको स्वास्थ्य उपचार, सीप तालिम, पुनर्एकीकरण लगायत परिवारका सदस्यहरुको कल्याणकारी कार्यका लागि विशेष सहायता कार्यक्रमको व्यवस्था गर्ने सम्बन्धी सम्भाव्यता अध्ययन

ञड	गम्भीर विरामी परी कोमामा रहेका विरामीको उपचार कार्यक्रम
ञढ	विदेशस्थित नेपाली दुतावासहरुमा स्थानीय कर्मचारीको व्यवस्थापन
द्दण	वैदेशिक रोजगारीमा गएका नेपाली कामदारको कानूनी प्रतिरक्षा
द्दञ	नियोगमा रहेका सुरक्षित गृहको स्तरोन्नति र थप सुरक्षित गृहको स्थापना तथा सञ्चालन
द्दद्द	काउन्सेलर/श्रमसहचारी अभिमुखिकरण तालिम
द्दघ	विप्रेषणको प्रभावकारी उपयोग र वैदेशिक रोजगारको सामाजिक मूल्य सम्बन्धी अध्ययन
घद्ध	वैदेशिक रोजगार नतिजामुखी सीप विकास तालीम कार्यक्रम
घछ	नीति, योजना, रणनीति, निर्देशिका, पाठ्यक्रम परिमार्जन
द्दट	दुई पक्षीय सन्धी तथा सम्झौताको पुनरावलोकन
द्दठ	वैदेशिक रोजगार पुनर्एकीकरण तथा पुनस्थापना कार्यक्रम
द्दड	आप्रवासी स्रोत केन्द्रको स्थापना र सञ्चालन
द्दढ	वैदेशिक रोजगार सम्बद्ध संघ संस्थाहरुको अभिमुखीकरण कार्यक्रम
घण	वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी प्रशिक्षक प्रशिक्षण तालिम
घञ	मोवाइल एप/सफ्टवेर निर्माण, इमेल, इन्टरनेट, वेव साइट, नविकरण तथा अध्यावधिक
घद्द	वैदेशिक रोजगार जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रम
घघ	आप्रवासी कामदार दिवस, २०१८ को आयोजना
घद्ध	वोर्डको स्मारीका प्रकाशन
घछ	सुरक्षित वैदेशिक रोजगारसम्बन्धी सचेतनामूलक सूचना सामग्री उत्पादन तथा प्रचार प्रसार
घट	प्रेश भेटघाट एवं अन्तरक्रिया कार्यक्रम आदि ।